

Klimata pārmaiņu aktualitāte Latvijas pašvaldību speciālistu un projekta *KALME* zinātnieku skatījumā

Vera Boroņenko, Daugavpils Universitāte

Kristīne Āboliņa, Latvijas Universitāte

Andis Zilāns, Latvijas Universitāte

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

DP7: Vides un sektoru politikas adaptācija (jeb piemērošanās) klimata mainībai

Mērķis:

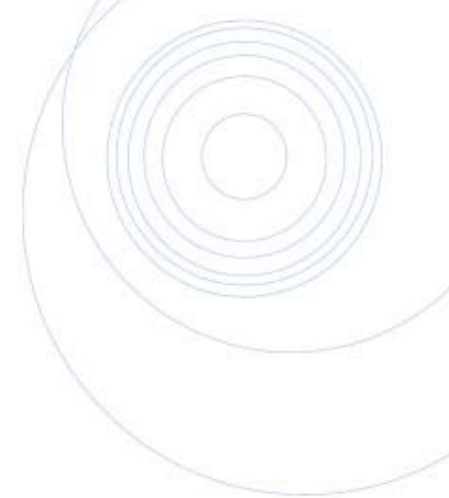
- Dialogā ar iesaistītajām pusēm izstrādāt zinātniski pamatotus priekšlikumus Latvijas vides un attīstības politikas adaptācijai klimata mainībai attiecībā uz Latvijas ūdeņu vidi.

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Aptauja

Mērķauditorija:

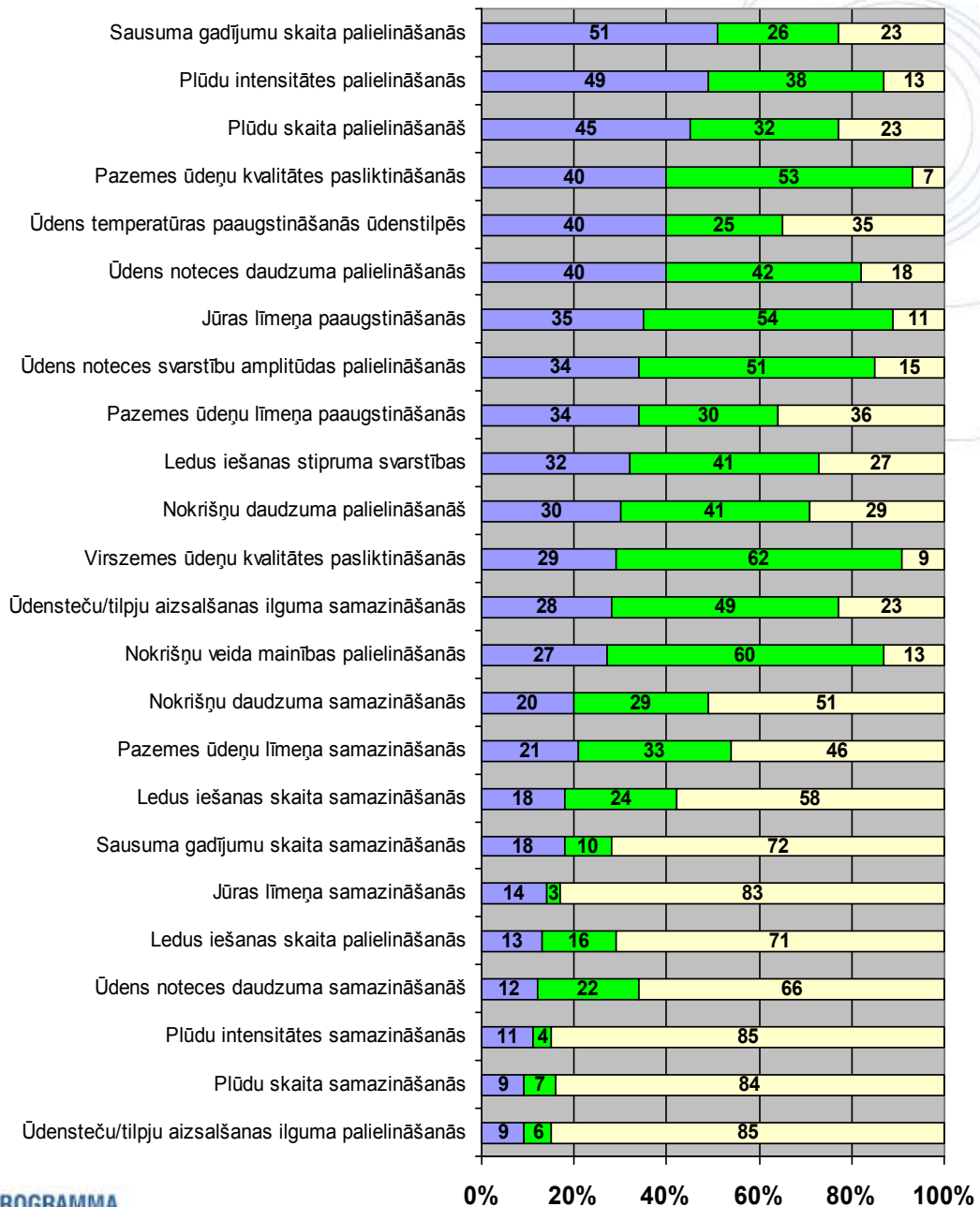
- **Daugavas sateces baseina pašvaldību darbinieki, vides un plānošanas speciālisti (52)**
- **Baltijas jūras piekrastes pašvaldību darbinieki, vides un citu sektoru atbildīgie speciālisti (35)**

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Atbildes par klimata pārmaiņu ietekmi

0% 20% 40% 60% 80% 100%

■ Izmaiņas notiks ■ Izmaiņas jau notiek □ Izmaiņu nebūs

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Praktiķu viedoklis

- visbiežāk nosauktās ietekmes, kuru tagadējo pastāvēšanu vai nākotnes parādīšanos atzīmēja no 87% līdz 93% aptaujāto, ir šādas:
  - pazemes ūdeņu kvalitātes pasliktināšanās;
  - virszemes ūdeņu kvalitātes pasliktināšanās;
  - jūras līmeņa paaugstināšanās;
  - plūdu intensitātes palielināšanās;
  - atkušņu skaita palielināšanās

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Nokrišņu daudzums pašlaik

Praktiki:

<i>palielinās</i>	41%
<i>samazinās</i>	28%

Zinātnieki:

Ainažos vidēji (1950-2003):

martā +2.19 mm

septembrī -2.39 mm

Ventspilī vidēji (1950-2003):

jūlijā +2.09

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDI

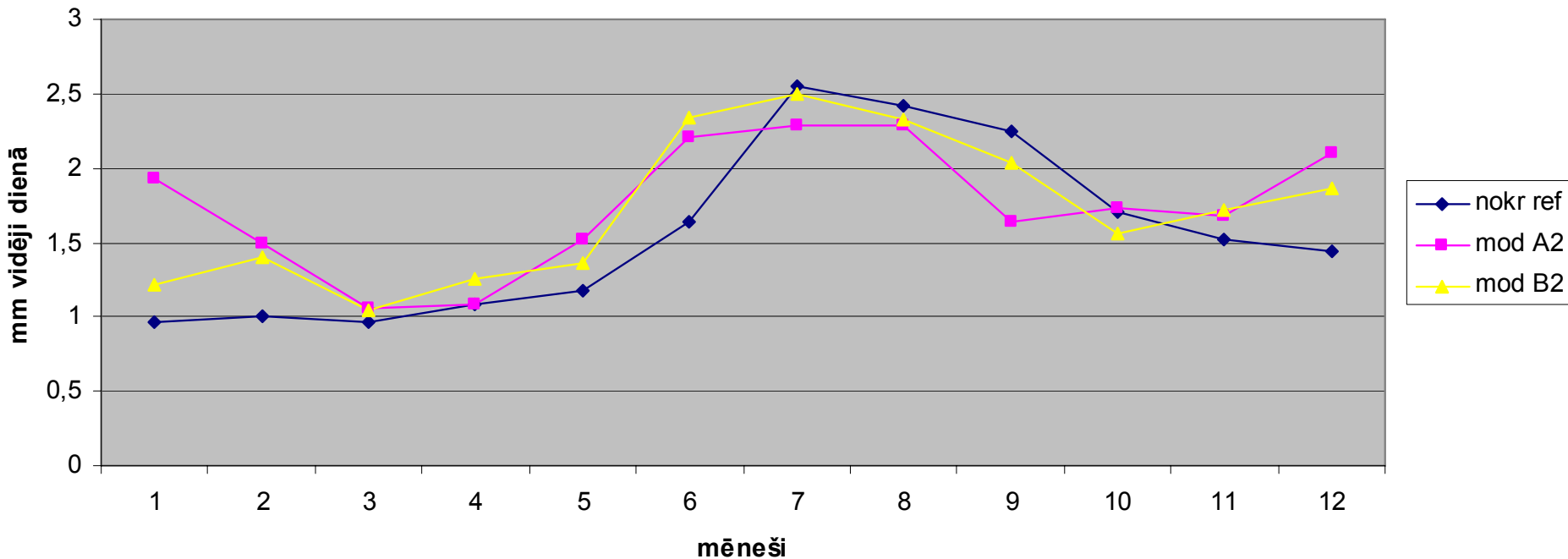
Briede, Lizuma 2007

Praktiķi:

palielināsies 31%
samazināsies 22%
izmaiņu nebūs 28-50%

Nokrišņu daudzums nākotnē

nokrišņu izmaiņas

KALME

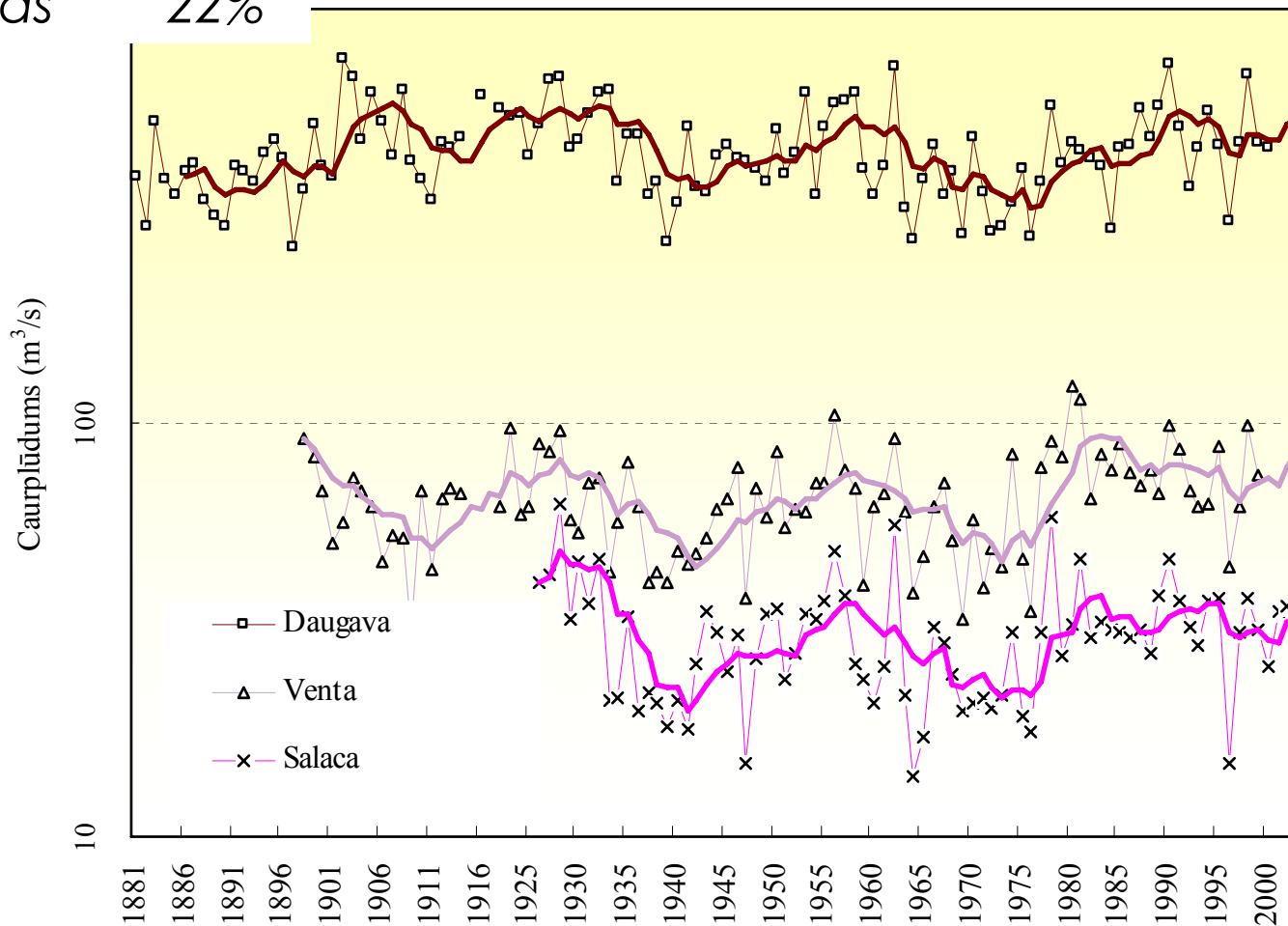
VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

DP1 pētījuma rezultāts

Praktiķi:
palielinās
samazinās

Ūdens noteces daudzums: pašlaik

41%
22%

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

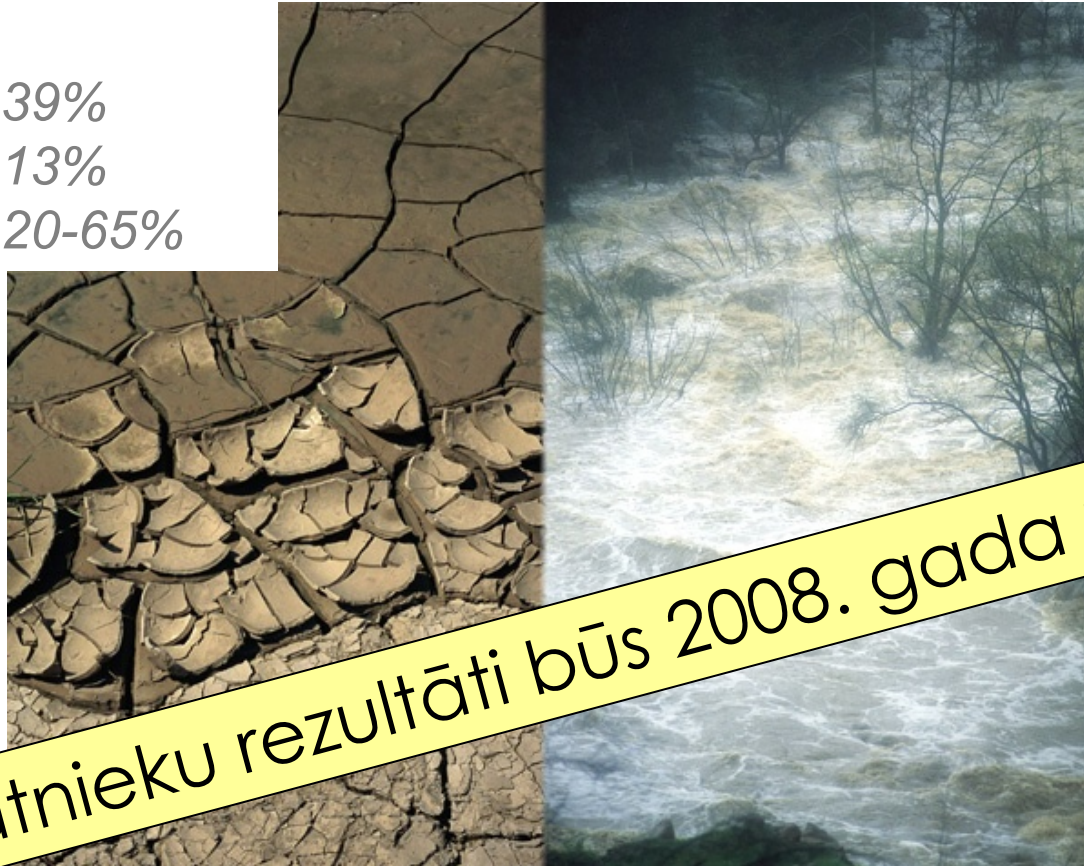
Kļaviņš, Briede, Rodinovs 2007

Ūdens noteces daudzums: modelētais

Praktiķi:

<i>palielināsies</i>	39%
<i>samazināsies</i>	13%
<i>izmaiņu nebūs</i>	20-65%

Zinātnieku rezultāti būs 2008. gada 2. pusē

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Jūras ūdens līmenis - pašlaik

Praktiķi:

palielinās 54%

samazinās 4%

- Valsts ģeoloģijas dienesta dati (Ulsts):

Daugavgrīvā 1875.-1993. **+25 cm**

Skultē 1929.-1993. **+6 cm**

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Jūras ūdens līmenis - nākotnē

- IPCC prognozes: atkarībā no scenārija no 18 līdz 59 cm 2100. gadā.

Praktiķi:

palielināsies 36%

samazināsies 12%

izmaiņu nebūs 10%

Rezultāti būs 2008. gada beigās

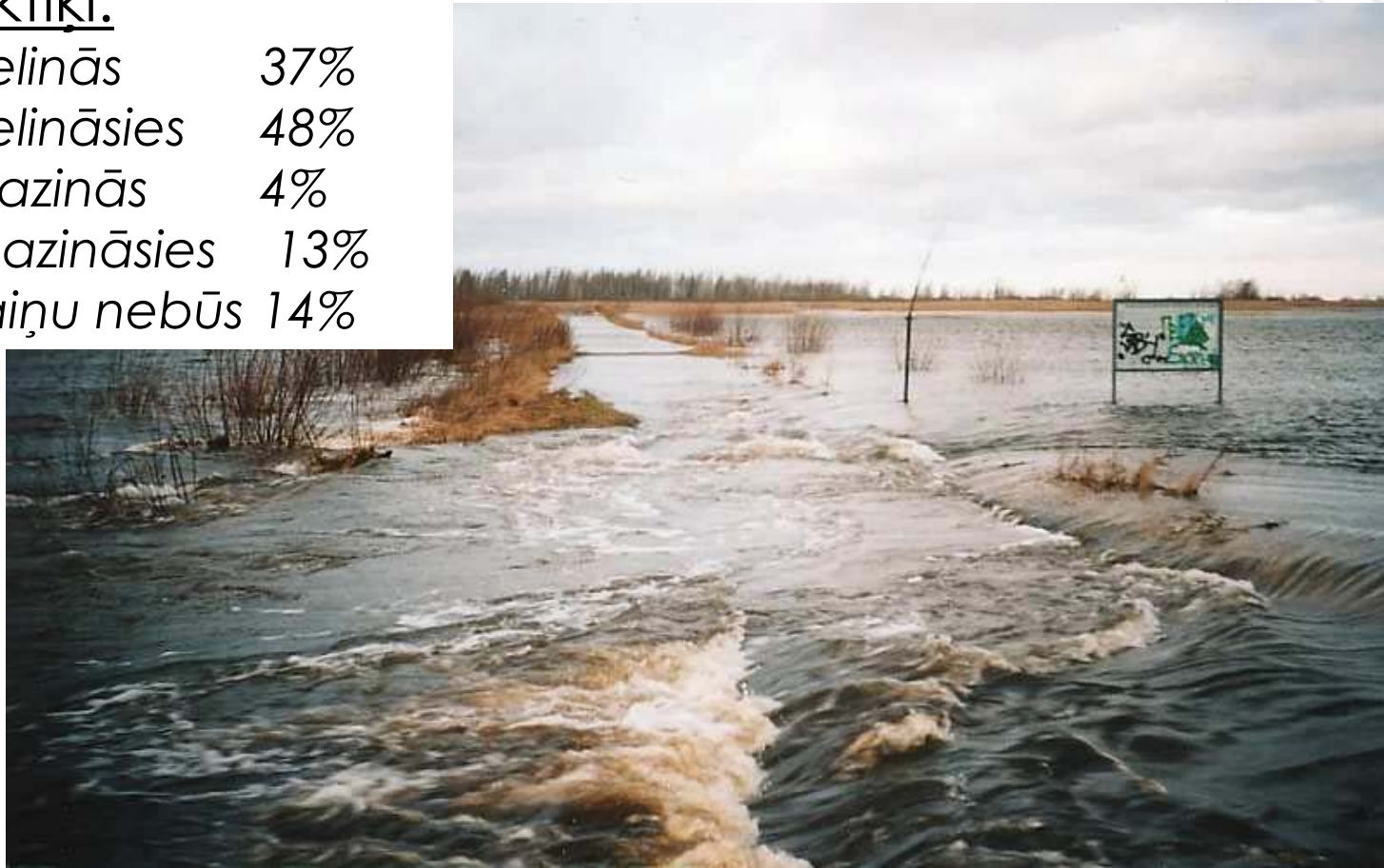
KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Plūdu intensitāte - vējuzplūdi

Praktiki:

<i>palielinās</i>	37%
<i>palielināsies</i>	48%
<i>samazinās</i>	4%
<i>Samazināsies</i>	13%
<i>izmaiņu nebūs</i>	14%

KALME

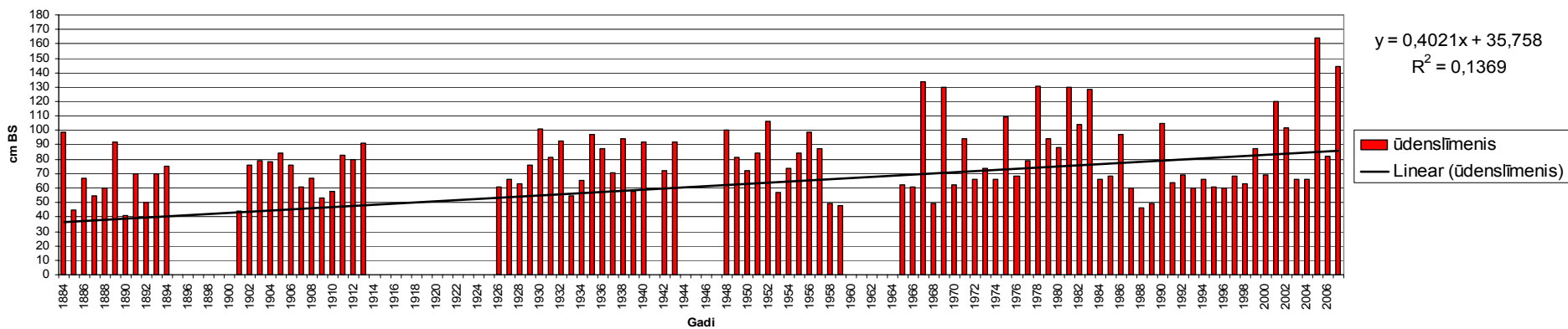
VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Bolderāja, 01.2005.

I.Plikšas foto

Maksimālie ūdenslīmeņi Kolkā 1890-2007

Gada maksimālie ūdenslīmeņi Kolkā (1884 - 2007) cm BS

Eberhards, Purgalis 2007

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Plūdu skaits

Praktiki:

palielinās	34%
palielināsies	42%
samazinās	8%
Samazināsies	12%
izmaiņu nebūs	24%

Modelēšanas rezultāti būs 2008. gada beigās

Praktiķu un zinātnieku viedokļi

SAKRĪT

- par nokrišņu daudzuma izmaiņām
- ledstāves ilguma samazināšanos
- atkušņu skaita palielināšanos
- jūras līmeņa paaugstināšanos

NESAKRĪT

- par jūras līmeņa pazemināšanos (16% praktiķu)
- vējuzplūdu skaita nepalielināšanos (24% praktiķu)

VĒL JĀPĒTA

- par plūdu skaitu, ūdens noteces daudzuma izmaiņām, ūdens kvalitātes izmaiņām, sausuma gadījumu skaitu, pazemes ūdeņu līmeņa izmaiņām

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDU

Praktiķu viedoklis

- visbiežāk nosauktās ietekmes, kuru tagadējo pastāvēšanu vai nākotnes parādīšanos atzīmēja no 87% līdz 93% aptaujāto, ir šādas:

- pazemes ūdeņu kvalitātes pasliktināšanās;
- virszemes ūdeņu kvalitātes pasliktināšanās;
- jūras līmeņa paaugstināšanās;
- plūdu intensitātes palielināšanās;
- atkušņu skaita palielināšanās

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

- www.tintagelweb.co.uk/BoscastleFlood.htm

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDI

Boscastle (Lielbritānija) plūdu gadījums

- Masu mēdiji: Klimata pārmaiņu pazīme
- Vecie vietējie iedzīvotāji: šai vietai parasts gadījums
- Postījumu apjoma cēlonis: vietējo īpatnību ignorēšana

Tori Jennings 2008

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

- http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Boycastlele_RAF_SeaKing.jpg

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Boscastle analogija ar Rīgu: apbūve plūdu riska teritorijās

- Tiek pārkāpts gadu simtiem ievērotais piesardzības princips (? pašsaprotama lieta)
- Tehniskās visvarenības iespaids, neievērojot vietējo kultūru (tehniskā kvalitāte strūklakai pie Kongresu nama)
- Smagu seku gadījumā: plānotāju nekompetence vai klimata pārmaiņu sekas?

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Praktiķu viedoklis

- visbiežāk nosauktās ietekmes, kuru tagadējo pastāvēšanu vai nākotnes parādīšanos atzīmēja no 87% līdz 93% aptaujāto, ir šādas:
  - pazemes ūdeņu kvalitātes pasliktināšanās;
  - virszemes ūdeņu kvalitātes pasliktināšanās;
  - jūras līmeņa paaugstināšanās;
  - plūdu intensitātes palielināšanās;
  - atkušņu skaita palielināšanās.

To nosaka daudzi faktori:

Klimata pārmaiņu ietekme

Tieša antropogēnā darbība

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDI

Klimata pārmaiņu sekas, kas būtu jākompensē ar pielāgošanās politikas palīdzību

Praktiķi:

- Virszemes ūdeņu kvalitātes pasliktināšanās
- Pazemes ūdeņu kvalitātes pasliktināšanās
- Sausuma gadījumu skaita palielināšanās
- Plūdu intensitātes palielināšanās
- Jūras līmeņa paaugstināšanās
- Plūdu skaita palielināšanās

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

<i>Adaptācijas pasākumi</i>	<i>Tiek realizēti</i>	<i>Ir ieplānots realizēt</i>	<i>Nepieciešams, taču vēl nav ieplānots</i>	<i>Nav vajadzīgs</i>
Aizsardzība no plūdiem				
Būvniecības ierobežošana riska zonās	46	28	22	4
Tehniskā aizsardzība no plūdiem (dambji, rezervuāri, u.c.)	35	23	29	13
Informētības un brīdināšanas sistēmu uzlabošana	32	27	34	7
Standartu ieviešana celtniecībai (ūdenscaurlaidīgs bruģis, zaļie jumti)	29	33	32	6
Dabiskā ūdeņu aizture (ainavas izmaiņas u.c.)	19	18	37	26
Tīšu riskētāju izslēgšana no apdrošināšanas iespējām	7	7	58	28
Apdrošināšanas shēmu uzlabošana pret plūdiem	7	14	61	18

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDU

Secinājumi pētniekiem

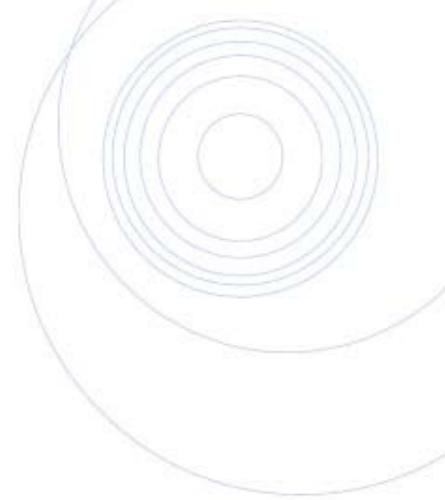
- Konkrētu adaptācijas pasākumu priekšlikumu izstrādē jāievēro piesardzības princips.
- Priekšlikumi par ūdens labas kvalitātes nodrošināšanu jāattiecina ne tikai uz klimata pārmaiņu noteiktajām komponentēm, bet arī tiešo antropogēno ietekmi.
- Adaptācijas pasākumu priekšlikumiem jābūt stingrā prioritārā secībā
- Piemērotāko adaptācijas pasākumu izvēlei ir nepieciešami argumentēti kompromisa meklējumi

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDĪ

Paldies par uzmanību!

<http://kalme.daba.lv/>

KALME

VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMA
KLIMATA MAIŅAS IETEKME UZ LATVIJAS ŪDEŅU VIDI